

Bijlagen bij het ondersteuningsplan 2018-2022

23 april 2018

Bijlage 1 Verantwoordelijkheden en rollen van betrokkenen op de route

Betrokkene	Verantwoordelijkheid / rol
schoolbestuur	<ul style="list-style-type: none"> • is zorgplichtig voor de kinderen die op hun scholen zijn aangemeld • is verantwoordelijk voor de route, volgens de in dit schema beschreven randvoorwaarden, en voor de daaruit volgende ondersteuning • bekostigt uit het ongedeelde ondersteuningsbudget de activiteiten op de route, met uitzondering van de inzet van de commissie TLV, en de ondersteuning tot aan sbo en so
leerkracht	<ul style="list-style-type: none"> • werkt handelings- en doelgericht • schakelt bij handelingsverlegenheid de intern begeleider in
intern begeleider	<ul style="list-style-type: none"> • zorgt voor het ter beschikking zijn op de school van een adequaat instrumentarium om onderwijs- en hulpvragen rond een kind te signaleren en bewaakt dat dit instrumentarium gebruikt wordt • betreft ouders bij alle relevante stappen in het ondersteunings- en verwijzingstraject zodra dit aan de orde is en geeft de keuzes aan die daarbij gemaakt kunnen worden • vormt een tandem met de 'schakelfunctionaris' en realiseert multidisciplinair overleg waar nodig • schakelt tijdig de 1e en 2e deskundige in voor het uitbrengen van advies wanneer één van de volgende vragen / overwegingen aan de orde is: <ul style="list-style-type: none"> ○ toelaatbaarheidsverklaring sbo of so ○ observatie- of time-out-plaats ○ gebruik hybride onderwijsvorm ○ optioneel: advisering over andere specifiek leerlinggebonden ondersteuning
directie	<ul style="list-style-type: none"> • is verantwoordelijk voor en aanspreekbaar op alle acties van de school – leerkrachten en intern begeleiders – op de route, inclusief het doen van een aanvraag TLV
ouders	<ul style="list-style-type: none"> • dragen als educatief partner, samen met de school, de verantwoordelijkheid om een situatie te scheppen waarin een kind zich optimaal kan ontwikkelen • worden als volwaardige partners, altijd actief en volledig betrokken bij het zoeken naar de meest passende ondersteuning van hun kind
deskundige onderwijskant	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Om te kunnen voldoen aan de afspraken over de basisvoorziening volgens bijlage 5 van het ondersteuningsplan, kunnen schoolbesturen / scholen ervoor kiezen een deskundige onderwijskant in te zetten.
schakelfunctionaris	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vormt een tandem met de intern begeleider en ondersteunt deze bij het verhelderen van de vraag wanneer er zorgen zijn over de ontwikkeling van een leerling in de thuissituatie ▪ neemt, na signalering door de school, verantwoordelijkheid voor het initiëren, volgen en bewaken van hulp- en andere interventietrajecten thuis of problematiek die de psychosociale ontwikkeling van kinderen betreft ▪ communiceert over de voortgang van de hier bedoelde trajecten met de intern begeleider ▪ legt de verbinding tussen de ondersteuningsstructuur van de school en het sociaal team

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ draagt zorg voor een tijdige opschaling binnen het sociale domein, wanneer de problematiek de competentie het tandem 'schakelfunctionaris/ intern begeleider te boven gaat
1 ^e deskundige ¹	<ul style="list-style-type: none"> • brengt, als orthopedagoog of psycholoog, op verzoek van de school advies uit over wat het kind nodig heeft, rekening houdend met het OPP voor het kind, met betrekking tot: <ul style="list-style-type: none"> ○ het al dan niet aanvragen van een toelaatbaarheidsverklaring sbo of so ○ het gebruik van een observatie- of time-out-plaats ○ gebruik hybride onderwijsvorm ○ op verzoek van de school: andere specifiek leerlinggebonden ondersteuning • opereert onafhankelijk (conform jurisprudentie)
2 ^e deskundige ²	<ul style="list-style-type: none"> • brengt, als kinder- of jeugdpsycholoog, pedagoog, kinderpsychiater, maatschappelijk werker of arts, advies uit over wat het kind nodig heeft, rekening houdend met het OPP voor het kind, met betrekking tot: <ul style="list-style-type: none"> ○ het al dan niet aanvragen van een toelaatbaarheidsverklaring sbo of so ○ het gebruik van een observatie- of time-out-plaats ○ gebruik hybride onderwijsvorm ○ op verzoek van de school: andere specifiek leerlinggebonden ondersteuning • opereert onafhankelijk (conform jurisprudentie)
commissie TLV	<ul style="list-style-type: none"> • beoordeelt de toelaatbaarheid van leerlingen tot het sbo en so, op basis van het beoordelingskader met bijlage en na advies van een 1^e en 2^e deskundige
samenwerkingsverband	<ul style="list-style-type: none"> • coördineert de afspraken over de route, evalueert deze en borgt deze onder meer in het beoordelingskader met bijlage • voert vastgesteld beleid uit, zoals het inrichten van een pool van deskundigen • bevordert eenduidige advisering door de deskundigen • is gesprekspartner van de gemeenten waar het gaat om de afspraken over de gemeenschappelijke beleidskaders en de ontwikkelagenda • is opdrachtgever van de commissie TLV

¹ In de Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) passend onderwijs van 12 februari 2014 staat hierover, in artikel 34.8: "De deskundigen, bedoeld in artikel 18a, elfde lid, van de wet zijn een orthopedagoog of een psycholoog en *afhankelijk van de leerling over wiens toelaatbaarheid wordt geadviseerd* ten minste een tweede deskundige, te weten een kinder- of jeugdpsycholoog, een pedagoog, een kinderpsychiater, een maatschappelijk werker of een arts".

² Zie voetnoot 1.

Bijlage 2   Beoordelingskader voor de aanvraag TLV SBO of SO Samenwerkingsverband PO Midden-Holland

1. Inleiding

Binnen het samenwerkingsverband Midden-Holland wordt met ingang van het schooljaar 2016-2017 de inzet van extra ondersteuning voor leerlingen binnen de bestuursorganisaties zelf bepaald, waarbij elk bestuur daarvoor een eigen systematiek ontwikkelt. Tegelijkertijd wordt met ingang van het schooljaar 2016-2017 de inhoudelijke en procedurele beoordeling van de toelaatbaarheid tot het SBO en SO op het niveau van het samenwerkingsverband belegd. Dit moet ervoor zorgen dat voor alle scholen de aanvragen voor een toelaatbaarheidsverklaring (TLV) gelijkelijk beoordeeld worden. De verantwoordelijkheid van het samenwerkingsverband tot het besluiten over de aanvragen TLV wordt gemandateerd aan een TLV-commissie. Voor de inhoudelijke en procedurele beoordeling van de TLV-aanvragen stelt het samenwerkingsverband een beoordelingskader vast. Dit beoordelingskader beschrijft de volgende zaken: de visie op de TLV toekenningen van het samenwerkingsverband, de bevoegdheid van de TLV-commissie, de eisen die aan TLV-aanvragen en aan de toekenningsbeslissingen worden gesteld, de procedure en de inhoudelijke afwegingen waarop de TLV-commissie haar beslissingen baseert.

2. Visie van het samenwerkingsverband

In het passend onderwijs beleid staat de onderwijsondersteuningsvraag centraal: wat heeft dit kind in deze situatie nodig, hoe gaan we dat organiseren en arrangeren en wie en wat hebben we daarvoor nodig. In het ondersteuningsplan voor het samenwerkingsverband Midden-Holland (OP, p. 8³) is deze visie bevestigd. Als uitgangspunt geldt, dat het kind, waar mogelijk, ondersteund wordt op de basisschool. Is dit niet mogelijk in de basisschool waar de leerling staat ingeschreven, dan wellicht in een andere basisschool binnen de bestuursorganisatie of in het samenwerkingsverband. Indien dit niet mogelijk is geeft het samenwerkingsverband, op aanvraag van de school, een TLV af waarin de aard en de duur van de TLV afhankelijk is van het ontwikkelingsperspectief van de leerling. Het uitgangspunt is zoveel mogelijk een terugkeer op de reguliere school. Voor leerlingen bij wie evident is dat zij blijvend op het speciaal (basis)onderwijs zijn aangewezen, wordt de TLV toegewezen voor de periode die daarvoor nodig is.

Het beoordelingskader vloeit voort uit het ondersteuningsplan en is vastgesteld door het Algemeen bestuur. Het is bekend bij ouders en scholen en heeft bij alle scholen een logische plaats gekregen binnen de ondersteuningstrajecten (in de basis- en extra ondersteuning en de toeleiding naar een TLV. Handelingsgericht denken en werken is daarbij steeds het uitgangspunt.

■ _____
³ De samenwerkende schoolbesturen willen ondersteuning bieden die .... gebaseerd is op wat een leerling nodig heeft met als uitgangspunt 'wat het kind al kan';

3. Bevoegdheid van en opdracht aan TLV-commissie

- 3.1 Het samenwerkingsverband Midden-Holland mandateert de TLV-commissie tot het beoordelen van de aanvragen voor TLV's en tot het zelfstandig besluiten over de toekenning van de TLV's voor SBO en SO, inclusief de categoriebepaling voor de SO-TLV's.
- 3.2 De TLV-commissie handelt in haar oordeelsvorming volgens dit beoordelingskader en verantwoordt elke beslissingen in termen van dit beoordelingskader. De verantwoording is in ieder geval schriftelijk. Bij een verzoek daartoe van de school en/of betrokken ouders, licht de TLV-commissie haar beslissing mondeling toe. Bij een overleg over een TLV-beslissing worden, naast de school, ook altijd de ouders uitgenodigd.
- 3.3 Het bestuur van het samenwerkingsverband draagt zorg voor een adequate facilitering van de TLV-commissie zodat deze haar opdracht zorgvuldig en binnen de wettelijke kaders die daaraan gesteld zijn, kan uitvoeren.
- 3.4 De commissie draagt er zorg voor dat zij op de hoogte is van de actuele afspraken over de basisondersteuning in het samenwerkingsverband.
- 3.5 De commissie stelt jaarlijks voor 1 april een verslag op van haar werkzaamheden over het vorige schooljaar. Bestuurder en commissie stellen jaarlijks de inhoudelijke eisen aan het jaarverslag vast. Minimaal twee keer per jaar vindt overleg plaats tussen de directeur-bestuurder van het samenwerkingsverband en de commissie over de voortgang van het werk van de commissie.
- 3.6 Het samenwerkingsverband en de commissie handelen conform de wet- en regelgeving ten aanzien van bescherming persoonsgegevens (WBP) en conform wat bepaald is in het convenant 'Digitale Onderwijsmiddelen en privacy' van de PO- en VO-Raad.
- 3.7 Het bestuur van het samenwerkingsverband stelt een privacyreglement vast dat van toepassing is op de TLV- commissie van het samenwerkingsverband.

4. Vormen TLV-aanvraag en procedure

4.1 Controle TLV-commissie

De TLV-commissie controleert bij elke aanvraag of:

- a. de toepasselijke termijnen in acht zijn genomen;
- b. de ouders/verzorgers voldoende gelegenheid hebben gehad hun zienswijze naar voren te brengen;
Indien ouders/verzorgers het niet eens zijn met de aanvraag, blijkt uit het dossier (bijvoorbeeld door een aangehecht verslag), dat ouders bij elke stap in de procedure in het voortraject voldoende geïnformeerd zijn en dat al het mogelijke is gedaan om met hen tot overeenstemming te komen. Voorafgaand aan het indienen van de aanvraag hebben ouders 4 weken de tijd gehad hun zienswijze toe te lichten;
- c. de betreffende leerling, leeftijdsadequaat, voldoende gelegenheid heeft gehad zijn/haar zienswijze naar voren te brengen;
- d. aan de volgende vormeisen is voldaan:
  - I. De aanvraag gaat vergezeld van het groeidocument⁴ van de betreffende leerling, waar het OPP deel van uitmaakt. Het groeidocument/OPP bevat een integraal beeld van de onderwijs-ondersteunings- en zorgbehoefte van de leerling. De cognitieve, didactische,

⁴ Het groeidocument volgens de afspraken daarover in het samenwerkingsverband

sociaal-emotionele en de lichamelijk/motorische ontwikkeling, zijn beschreven in relatie tot de interactie met de leerkracht, de groep en de eigen sociale (leef)omgeving. Indien aan de orde, is de zorgbehoefte van de leerling / de thuissituatie daarbij betrokken;

- II. De aanvraag is voorzien van een advies met dag- en handtekening van twee gedragsdeskundigen (een orthopedagoog en/of psycholoog en een tweede deskundige⁵). Als het gaat om de aanvraag van een basisschool kunnen niet zowel de eerste als de tweede deskundige verbonden aan een s(b)o-school;
- III. De aanvraag is voorzien van een beargumenteerde keuze voor een onderwijsvoorziening in het speciaal (basis) onderwijs die, rekening houdend met de thuissituatie, tegemoet kan komen aan de beschreven onderwijs-ondersteunings- en zorgbehoeften van de leerling. Deze geeft tevens een advies over de duur van de plaatsing, inclusief eventuele terugplaatsingsmogelijkheden;
- IV. De aanvraag is voorzien van een dag- en handtekening van de directeur van de school.

4.2 Afhandeling aanvragen

Het samenwerkingsverband handelt aanvragen voor een TLV als volgt af:

- a. Het schoolbestuur (of daartoe gemandateerde) vraagt de TLV aan bij het secretariaat van het samenwerkingsverband door overlegging van het leerlingdossier.
- b. Binnen 1 week ontvangt de aanvragende school een bericht van ontvangst.
- c. Binnen 3 weken ontvangt de aanvragende school een reactie namens de TLV-commissie, waarin staat of de TLV-commissie de aanvraag in behandeling neemt. Er zijn drie mogelijkheden:
  - I. de aanvraag voldoet aan alle vormeisen en bevat voldoende informatie om over te beslissen, of:
  - II. indien de school volgens de TLV-commissie niet aan de vorm- of procedurele eisen heeft voldaan, wordt de aanvraag als niet ontvankelijk verklaard en wordt er geen formele TLV-aanvraag gestart door de commissie. De aanvragende school kan opnieuw een aanvraag indienen voor dezelfde leerling, of:
  - III. De TLV-commissie kan besluiten een aanvraag aan te houden om de school in de gelegenheid te stellen aanvullende informatie te verstrekken. De aanhouding is aan een termijn gebonden, die de commissie daaraan stelt; wordt deze overschreden dan wordt aanvraag als niet ontvankelijk verklaard;
- d. Binnen 3 weken na akkoord dossier: het samenwerkingsverband geeft TLV-beslissing af met verantwoording.
- e. Het samenwerkingsverband informeert de schoolbesturen jaarlijks uiterlijk 1 februari over de uiterste aanvraagdatum voorafgaand aan de zomervakantie. Het aanvragen voor (of op) die datum garandeert een beslissing door de commissie voor de zomervakantie. Een aanvraag, die na die datum wordt ingediend, wordt alleen ontvankelijk verklaard als de commissie er voor de zomervakantie over kan beslissen.

⁵ Volgens de hiervoor geldende AMvB, die o.m. stelt dat de expertise van de tweede deskundige gerelateerd kan zijn aan de beperking van de leerling.

4.3 Besluit TLV

- a. De commissie komt tot een beslissing binnen 6 weken na het in behandeling nemen van de aanvraag, met zo nodig een beargumenteerde en aan de school meegedeelde verlenging van maximaal 4 weken.
- b. De commissie deelt de beslissing mee aan de school, met, bij een positief besluit, een kopie aan de school die, wanneer bekend, voornemens is de leerling te plaatsen. Tevens gaat een kopie van het besluit naar de ouders/verzorgers.
- c. De beslissing gaat vergezeld van een verantwoording in termen van het beoordelingskader.
- d. In spoedeisende situaties, dit ter beoordeling door de directeur-bestuurder, beslist de commissie zo snel mogelijk binnen de maximale termijn van 6 weken, en met voorrang op de andere aanvragen.

5. Inhoudelijke oordeelsvorming

5.1 De beoordelingsaspecten

De commissie TLV komt tot een inhoudelijk oordeel op grond van een afweging van de volgende twaalf beoordelingsaspecten:

5.1.1 Leerling aspecten

- a. De specifieke ondersteuningsbehoeften van de leerling;
- b. De mate van acceptatie van de eigen ondersteuningsbehoefte en de mate waarin de leerling verantwoordelijkheid voor het eigen handelen kan nemen; beide leeftijdsadequaat en vanuit de mogelijkheden van de leerling gezien;
- c. De ernst van de problematiek en de mate van hinder die de leerling daarvan ondervindt;
- d. De mate waarin de leerling bereid is hulp te accepteren;

5.1.2 School aspecten

- a. De specifieke ondersteuningsbehoeften van leerkrachten en van de IB-er;
- b. Is de school in staat de fasen van het opbrengstgericht en handelingsgericht werken (OGW en HGW)-cyclus (waarnemen, analyseren en begrijpen, plannen en realiseren) goed te beschrijven;
- c. De mate waarin de school aan de basisondersteuning te heeft voldaan;
- d. De mate waarin de school voldoende en adequate extra ondersteuning heeft ingezet;

5.1.3 Ouder aspecten

- a. De specifieke ondersteunings- en zorg behoeften van de ouders;
- b. De mate van erkenning van de ondersteuningsbehoefte van hun kind;
- c. De mate van verantwoordelijkheid nemen voor het eigen handelen in de ondersteuning van hun kind;
- d. De bereidheid en mogelijkheden tot ondersteunend oudergedrag op diverse niveaus;

5.2 De inhoudelijke beoordeling

De twaalf beoordelingsaspecten worden door de TLV-commissie in hun onderlinge samenhang beoordeeld om tot een beslissing over een aanvraag te komen. De beoordelingsaspecten geven inzicht in de voorwaarden die nodig zijn voor een leerling om goed te kunnen functioneren en zich

verder te kunnen ontwikkelen. Een passende aanpak voor het geconstateerde probleem kan dus gericht zijn op het in orde brengen van een voorwaarde in plaats van direct gericht op het handelen van de leerling. Het beoordelingskader maakt een transparante beoordeling van de TLV-aanvragen mogelijk en geeft handvatten voor de verantwoording van de TLV-besluiten.

Bij het maken van de inhoudelijke beoordeling beoordeelt de TLV-commissie de aangeleverde informatie op de weergegeven aspecten. Daarbij gaat het ook om de beoordeling van de wederzijdse beïnvloeding van diverse aspecten. Als voorbeeld: het kan natuurlijk heel goed zijn, dat de houdingskenmerken van ouders (vraag 11) juist zeer ondersteunend zijn, maar dat de ernst van de problematiek de mogelijkheden van leerkrachten en IB-ers in het regulier onderwijs toch zodanig te boven gaat, dat de TLV dient te worden toegewezen. Anderzijds kunnen er houdingskenmerken bij ouders aan de orde zijn die de noodzaak van een TLV-toewijzing ondersteunen of zelfs de balans doen doorslaan naar toekenning, terwijl de leerling aspecten daar niet helemaal aanleiding toe geven.

Soms kan een van de aspecten zich in zo ernstige mate manifesteren, dat dit de doorslag geeft, soms gaat het om het totaalbeeld van de diverse aspecten. Daarom is onderstaande volgorde geen vast gegeven, maar een leidraad voor de beoordeling en verantwoording.

De volgende vragen zijn aan de orde:

1. Is er voldoende informatie beschikbaar om de beoordeling te kunnen uitvoeren?
2. Zijn de ondersteuningsbehoeften van de leerling en school (leerkracht, IB, team) voldoende duidelijk?
3. Voldoet de school van herkomst aan de afspraken binnen het samenwerkingsverband over de basisondersteuning en is er voldoende basisondersteuning ingezet?
4. Heeft de school van herkomst voldoende en de juiste extra ondersteuning ingezet, of is voldoende gemotiveerd dat op voorhand duidelijk was dat het niet zinvol was extra ondersteuning in te zetten?⁶
5. Heeft de extra inzet geleid tot voldoende positieve resultaten?
6. Ondervindt de leerling veel last van de onderwijsproblematiek?
7. Is de ernstinschatting 'ernstig' of 'zeer ernstig'?
8. Overstijgen de houdingskenmerken en/of de ondersteuningsbehoeften van de leerling en/of ouder de mogelijkheden van het regulier onderwijs?

Het is mogelijk dat de TLV-commissie in uitzonderlijke gevallen en TLV toekent, terwijl de beslissing na weging van de aspecten negatief zou moeten uitvallen. De TLV-commissie moet bij deze berede-nerde afwijking dan wel toelichten op welke gronden tot een alternatieve afweging is gekomen.

De commissie beslist over de toelaatbaarheid en bepaalt tevens of dit en TLV voor SBO of SO betreft (de soort TLV) en, indien het een so-TLV betreft, voor welke categorie: laag, midden of hoog. In de bijlage staat weergegeven op grond van welke overwegingen de beslissing van soort en categorie tot stand komt.

■ _____
⁶ Dit is bij onder- en zij-instroom relevant.

Bijlage 3   Bijlage beoordelingskader: Bepaling soort TLV en SO-categorie

1. Inleiding

Onderstaande uitwerking van de bepaling van de soort TLV, SBO of SO en de categoriebepaling SO, is niet alleen gekoppeld aan de ernst van de leerlingproblematiek. Zoals in het beoordelingskader aangegeven, vindt de beoordeling van de TLV-aanvraag en daarmee ook de soort en categoriebepaling plaats in een samenhangende beoordeling van alle aspecten. Dat betekent, dat ook als niet aan alle voorwaarden leerlingkenmerken en ondersteuningsbehoeften zijn voldaan, andere aspecten de doorslag kunnen geven in de soort en categoriebepaling.

De onderstaande uitwerking refereert aan de genoemde beoordelingsaspecten op het niveau leerling, school en ouders.

2. Toelaatbaarheid SBO

Een leerling is toelaatbaar tot het SBO als een basisschool niet kan voorzien in de onder a tot en met e genoemde ondersteuningsbehoeften. Minstens 2 aspecten moeten aan de orde zijn. Deze ondersteuningsbehoeften van de leerling worden beoordeeld in samenhang met de ouder- en schoolaspecten. In het geval de leerling niet alle ondersteuningsbehoeften ten aanzien van a tot en met e heeft, kunnen deze aspecten de doorslag geven.

In relatie tot leerling aspecten:

- a. De leerling heeft meer behoefte aan individuele aandacht dan in het regulier onderwijs mogelijk is;
- b. De leerling heeft een structurele behoefte aan aangepast lesmateriaal. De aanpassing daarvan vergt meer tijd van een groepsleerkracht dan in het regulier onderwijs mogelijk is;
- c. De leerling heeft meer dan incidenteel behoefte aan extra fysieke ruimte of extra onderwijstijd onder toezicht;
- d. De onderwijsbehoefte van de leerling is structureel verweven met de behoefte aan jeugdhulp of gespecialiseerde zorg.
- e. De leerling heeft ondersteuningsbehoeften die hem apart zetten van de groep en heeft daar last van.

In relatie met school aspecten:

- f. De begeleiding van de leerling eist specialistische kennis van de groepsleerkracht/ het team om aan de 'specifieke' (de mogelijkheden van de basis- en extra ondersteuning overstijgende) ondersteuningsbehoefte van de leerling te voldoen.
- g. Het is niet mogelijk de aan de ondersteuningsbehoefte van de leerling te voldoen zonder dat overige leerlingen daar nadeel van ondervinden.

3. Toelaatbaarheid SO en categoriebepaling

Het toekennen van een TLV-SO gebeurt op basis van een zeer ernstige leerlingproblematiek, waar de leerling zelf veel hinder van ondervindt. Het gaat om een combinatie van vastgestelde zeer ernstige

kindkenmerken (IQ, ernstige gedrags- of kinderpsychiatrische problematiek in termen van DSM-V) en van de ondersteuningsbehoeften van de leerling in samenhang met de ouder- en schoolbeoordelingsaspecten.

3.1 SO categorie laag (gedrag)

De leerling heeft ernstige ondersteuningsbehoeften ten aanzien van a tot en met e. Niet alle ondersteuningsbehoeften hoeven (even sterk) aanwezig te zijn. Deze ondersteuningsbehoeften van de leerling worden beoordeeld in samenhang met de ouder- en schoolaspecten. In het geval de leerling niet alle ondersteuningsbehoeften ten aanzien van a tot en met e heeft, kan de ernst van de wel aanwezige aspecten of de samenhang met de ouder- en schoolaspecten de doorslag geven.

In relatie tot leerling aspecten

- a. De leerling heeft nagenoeg de volledige onderwijstijd behoefte aan individuele aandacht.
- b. De leerling heeft specifieke ernstige ondersteuningsbehoefte in de onderwijssituatie, bijvoorbeeld vanwege ernstige gedrags- of kinderpsychiatrische problematiek in termen van de DSM.
- c. De leerling heeft een structurele behoefte aan aangepast lesmateriaal. De aanpassing daarvan vergt structureel relatief veel tijd van de groepsleerkracht;
- d. De leerling heeft structureel behoefte aan extra fysieke ruimte of extra onderwijstijd onder toezicht.
- e. De onderwijsbehoefte van de leerling is structureel verweven met de behoefte aan jeugdhulp of gespecialiseerde zorg, bijvoorbeeld vanwege ernstige gedrags- of kinderpsychiatrische problematiek in termen van de DSM.

In relatie tot de school aspecten

- f. De aanpassing daarvan vergt structureel relatief veel tijd van de groepsleerkracht;
- g. De leerling heeft structureel behoefte aan extra fysieke ruimte of extra onderwijstijd onder toezicht.
- h. De begeleiding van de leerling eist specialistische kennis van een stoornis bij de groepsleerkracht/het team.

3.2 SO categorie laag (ZML)

De leerling heeft ernstige ondersteuningsbehoeften ten aanzien van a tot en met f. Niet alle ondersteuningsbehoeften hoeven (even sterk) aanwezig te zijn. Deze ondersteuningsbehoeften van de leerling worden beoordeeld in samenhang met de ouder- en schoolaspecten. In het geval de leerling niet alle ondersteuningsbehoeften ten aanzien van a tot en met f heeft, kan de ernst van de wel aanwezige aspecten of de samenhang met de ouder- en schoolaspecten de doorslag geven.

In relatie tot leerling aspecten

- a. De leerling heeft nagenoeg de volledige onderwijstijd behoefte aan individuele aandacht.
- b. De leerling heeft een zeer sterke ondersteuningsbehoefte ten aanzien van zijn/haar sociale redzaamheid in relatie tot de volgende specifieke leerling kenmerken:
  - I. Een leerling heeft een IQ tussen 35 en 55 of:

- II. een IQ in de bandbreedte van 55-70 en (bij kinderen tot 7 jaar) een stoornis die het leren en sociaal functioneren ernstig bemoeilijkt. Indien de leerling een IQ heeft van 55-70, dan is aanvullend informatie nodig over de ondersteuningsbehoefte.
- c. De leerling (t/m 7 jaar) heeft een sterke ondersteuningsbehoefte ten aanzien van het voldoen aan de algemene leervoorwaarden werkhouding, taakgerichtheid, aandacht en motivatie en kan alleen in een ZML-groep functioneren.
- d. De leerling (8-11 jaar) heeft een zware ondersteuningsbehoefte ten aanzien van het aanvankelijk lezen, rekenen en spellen en heeft een structurele behoefte aan aangepast lesmateriaal.
- e. De leerling heeft behoefte aan een specifieke specialistische structuur die ernstige belemmeringen om aan het onderwijs deel te nemen, wegneemt.
- f. De onderwijsbehoefte van de leerling is structureel verweven met de behoefte aan jeugdhulp of gespecialiseerde zorg.

In relatie tot school aspecten

- g. De aanpassing daarvan vergt structureel relatief veel tijd van de groepsleerkracht;
- h. De leerling heeft structureel behoefte aan extra fysieke ruimte of extra onderwijstijd onder toezicht.
- i. De begeleiding van de leerling eist specialistische kennis van een stoornis bij de groepsleerkracht/het team.

NB: Leerlingen met het Syndroom van Down komen niet per definitie in aanmerking voor een TLV-ZML. Ook bij deze leerlingen zal de TLV-commissie altijd het samenspel van factoren afwegen, die de integrale ondersteuningsbehoefte en mogelijkheden leerling, ouders en school bepalen.

3.3 SO categorie laag (Langdurig Ziek, LZ)

De leerling heeft ernstige ondersteuningsbehoeften ten aanzien van A tot en met F. Niet alle ondersteuningsbehoeften hoeven (even sterk) aanwezig te zijn. Deze ondersteuningsbehoeften van de leerling worden beoordeeld in samenhang met de ouder- en schoolaspecten. In het geval de leerling niet alle ondersteuningsbehoeften ten aanzien van a tot en met f heeft, kan de ernst van de wel aanwezige aspecten of de samenhang met de ouder- en schoolaspecten de doorslag geven.

In relatie tot leerling aspecten

- a. De leerling heeft nagenoeg de volledige onderwijstijd behoefte aan individuele aandacht.
- b. De leerling heeft een zeer sterke ondersteuningsbehoefte in relatie tot de volgende specifieke leerling kenmerken:
  - De leerling heeft een lichamelijke, neurologische of psychosomatische stoornis die niet in hoofdzaak leidt tot motorische beperkingen, maar wel leidt tot een ernstige belemmering om aan onderwijs deel te nemen en een IQ hoger dan 70, en/of:
  - een zeer zware ondersteuningsbehoefte voor wat betreft zijn/haar cognitieve ontwikkeling (E- en of D score op de Cito-toetsen), en/of:
  - een dusdanige zware ondersteuningsbehoefte, dat zijn/haar leertijd voor ten minste 25 procent is verminderd door noodzakelijke zorg of aan de stoornis gerelateerd verzuim.

- c. De leerling heeft een structurele behoefte aan aangepast lesmateriaal. De aanpassing daarvan vergt structureel relatief veel tijd van de groepsleerkracht.
- d. De leerling heeft structureel behoefte aan extra fysieke ruimte of extra onderwijstijd onder toezicht.
- e. De begeleiding van de leerling eist specialistische kennis van een stoornis bij de groepsleerkracht/het team.
- f. De onderwijsbehoefte van de leerling is structureel verweven met de behoefte aan jeugdhulp of gespecialiseerde zorg.

In relatie tot school aspecten

- g. De aanpassing daarvan vergt structureel relatief veel tijd van de groepsleerkracht;
- h. De leerling heeft structureel behoefte aan extra fysieke ruimte of extra onderwijstijd onder toezicht.
- i. De begeleiding van de leerling eist specialistische kennis van een stoornis bij de groepsleerkracht/het team.

3.4 SO categorie midden (Lichamelijk Beperkt, LB (was LG))

De leerling heeft ernstige ondersteuningsbehoeften ten aanzien van a tot en met f. Niet alle ondersteuningsbehoeften hoeven (even sterk) aanwezig te zijn. Deze ondersteuningsbehoeften van de leerling worden beoordeeld in samenhang met de ouder- en schoolaspecten. In het geval de leerling niet alle ondersteuningsbehoeften ten aanzien van a tot en met f heeft, kan de ernst van de wel aanwezige aspecten of de samenhang met de ouder- en schoolaspecten de doorslag geven.

In relatie tot leerling aspecten

4. De leerling heeft nagenoeg de volledige onderwijstijd behoefte aan individuele aandacht.
5. De leerling heeft een zeer sterke ondersteuningsbehoefte in relatie tot de volgende specifieke leerling kenmerken:
  - één of meerdere stoornissen, die motorische beperkingen veroorzaken en die leiden tot een ernstige belemmering om aan het onderwijs deel te nemen en een IQ hoger dan 70, en
  - De leerling heeft een zeer zware ondersteuningsbehoefte voor wat betreft zijn/haar zelfredzaamheid;
  - een zeer zware ondersteuningsbehoefte voor wat betreft zijn/haar cognitieve ontwikkeling (E- en/of D score op de Cito-toetsen), en/of:
  - een dusdanige zware ondersteuningsbehoefte, dat zijn/haar leertijd voor tenminste 25 procent is verminderd door noodzakelijke zorg of aan de stoornis gerelateerd verzuim.
6. De leerling heeft een structurele behoefte aan aangepast lesmateriaal. De aanpassing daarvan vergt structureel relatief veel tijd van de groepsleerkracht.
7. De leerling heeft structureel behoefte aan extra fysieke ruimte of extra onderwijstijd onder toezicht.
8. De begeleiding van de leerling eist specialistische kennis van een stoornis bij de groepsleerkracht/het team.
9. De onderwijsbehoefte van de leerling is structureel verweven met de behoefte aan jeugdhulp of gespecialiseerde zorg.

In relatie tot school aspecten

10. De aanpassing daarvan vergt structureel relatief veel tijd van de groepsleerkracht;
11. De leerling heeft structureel behoefte aan extra fysieke ruimte of extra onderwijstijd onder toezicht.
12. De begeleiding van de leerling eist specialistische kennis van een stoornis bij de groepsleerkracht/het team.

3.5 SO categorie hoog (Ernstig Meervoudig Beperkt (EMB))

De leerling heeft alle ondersteuningsbehoeften ten aanzien van a tot en met c in ernstige mate. Deze ondersteuningsbehoefte van de leerling worden beoordeeld in samenhang met de ouder- en schoolaspecten.

In relatie tot leerling aspecten

- a. een laag ontwikkelingsperspectief ten gevolge van een ernstige verstandelijke beperking (de leerling heeft een IQ onder de 35), vaak met moeilijk te lezen; gedrag en ernstige sensomotorische problematiek (zoals het ontbreken van spraak, bijna niet kunnen zitten/staan), of
- b. een matige tot licht verstandelijke beperking (IQ tussen 35 en 70) en een grote zorgvraag ten gevolge van ernstige en complexe lichamelijke beperkingen, of
- c. een matig tot licht verstandelijke beperking (IQ tussen 35 en 70) in combinatie met moeilijk te reguleren gedragsproblematiek als gevolg van zeer ernstige psychiatrische stoornissen.

In relatie tot school aspecten

- d. De aanpassing daarvan vergt structureel relatief veel tijd van de groepsleerkracht;
- e. De leerling heeft structureel behoefte aan extra fysieke ruimte of extra onderwijstijd onder toezicht.
- f. De begeleiding van de leerling eist specialistische kennis van de specifieke beperking(en) van de leerling bij de groepsleerkracht/het team.

Bijlage 4 Fasering / stappenplan terugplaatsing

Fase	Wat?	Hoe?	Wat is bij wet verplicht?	Wanneer?
1. Oriëntatie op overstappen: de leerling vol in beeld	<ul style="list-style-type: none"> Goed zicht krijgen op de leerling: wat heeft hij nodig om zich verder te kunnen ontwikkelen? Wat zijn zijn pedagogische en didactische behoeften? Welke onderwijsomgeving past daar het beste bij? 	<ul style="list-style-type: none"> De leerling in beeld brengen op allerlei gebieden en binnen de domeinen school, gezin en vrijetijdsbesteding Vroegtijdig met ouders en leerling in gesprek Pedagogische en didactische behoeften handelingsgericht beschrijven Ouders en leerling zo nodig aan het idee laten wennen dat een overstap een mogelijke weg is Contact met jeugdzorg (indien van toepassing) 	<ul style="list-style-type: none"> De school voor speciaal onderwijs evalueert samen met de leerling en de ouders tenminste één keer per jaar het OPP van de leerling en adviseert over de mogelijkheid van terugplaatsing of doorstroming De leerling gaat aan het einde van de toelaatbaarheid voor het s(b)o terug naar het regulier onderwijs, tenzij de school aan kan tonen dat dit niet wenselijk is voor de leerling 	november – januari
2. Onderwijsbehoeften en het vinden van de juiste school	<ul style="list-style-type: none"> School zoeken die aansluit bij de onderwijsbehoeften van de leerling 	<ul style="list-style-type: none"> (Be)zoeken van scholen, met kennis van en zicht op de leerling Actief betrekken van ouders en leerling in het proces Kijken naar geschikte school, inclusief het team en de klas / groep Verdieping van de reguliere school in behoeften van potentiële leerling en in setting van het s(b)o Iedereen (leerling, ouders, s(b)o, reguliere school) staat achter de intentie om leerling te laten overstappen 	<ul style="list-style-type: none"> De school van herkomst heeft zorgplicht en is verplicht om samen met de ouders en de leerling een geschikte school te vinden De ouders melden hun kind uiteindelijk aan bij de nieuwe school en doen dit tenminste 10 weken voor aanvang van het moment van overstappen 	januari – maart
3. De voorbereiding op de overstap	<ul style="list-style-type: none"> Leerling voorbereiden op de overstap: wat moet hij nog leren voordat de overstap een feit is? Kennismaking van de leerling met de nieuwe school Overdracht regelen Afscheid nemen van de oude school 	<ul style="list-style-type: none"> De s(b)o school kijkt samen met leerling, ouders en reguliere school wat er nodig is voor de overstap Plan van aanpak maken tot aan overstap Overdracht van gegevens Warme overdracht – kennismaking van alle partijen (leerling, ouders, speciale school, reguliere school) met name op het niveau van de direct betrokkenen Leerling weet wat hem te wachten staat op de reguliere school Eventueel externe hulp en begeleiding inschakelen 	<ul style="list-style-type: none"> De ouders en de school voor speciaal onderwijs verstrekken alle relevante informatie De reguliere school beslist of de leerling wordt toegelaten Het gezamenlijk onderzoek naar de geschikte school en de afspraken die gemaakt zijn, worden door de reguliere school vastgelegd 	Maart - juni

<p>4. De start in het reguliere onderwijs</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Optimale introductie van de leerling op de nieuwe school • Prettige start 	<ul style="list-style-type: none"> • Afspraken maken voor de eerste schooldagen en de begeleiding tijdens de eerste dagen op de nieuwe school • Begeleiding op de reguliere school is geregeld • Het team staat erachter en is op de hoogte • Direct betrokkenen hebben praktische handelingsadviezen • Leerling en team worden voldoende ondersteund • Leerling weet wat er van hem verwacht wordt • Ouders worden met name de eerste tijd bijna dagelijks geïnformeerd over hoe het gaat • Regelmatig in gesprek met de leerling; aandacht voor proces in de groep / klas 	<ul style="list-style-type: none"> • Binnen 6 weken gaat de school in overleg met de leerling en ouders over de inzet van het OPP van de school van herkomst. Zo nodig stelt de school een eigen OPP op 	<p>Mei - september</p>
<p>5. De voortgang in het regulier</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Voortgang bewaken van de leerling, op zowel cognitief als sociaal en emotioneel gebied • Optimale afstemming op onderwijsbehoeften van de leerling 	<ul style="list-style-type: none"> • Blijven kijken naar wat de leerling nodig heeft • Pedagogische en didactische behoeften en voortgang bespreken in het team • Aansluiten op onderwijsbehoeften: durf te differentiëren • In gesprek blijven met leerling én ouders • Evalueren met school van herkomst 		<p>Tot einde schoolcarrière</p>
<p>6. 0. Het SWV: van individueel overstappen tot gezamenlijke visie en beleid</p>	<ul style="list-style-type: none"> • School in de context van het SWV • Focus op de context: de ambities binnen het SWV verwezenlijken 	<ul style="list-style-type: none"> • Visie expliciteren • Leren van en met elkaar binnen het SWV • Cyclisch denken en beleid constant bijstellen 	<ul style="list-style-type: none"> • Het SWV en de schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor passend onderwijs voor alle kinderen en jongeren binnen de regio 	<p>Continu</p>

Bijlage 5   Afspraken over de basisvoorziening

A. Algemeen inzetbare ondersteuning

- 1) Elke school heeft een effectieve interne ondersteuningsstructuur en scoort minimaal een voldoende op de kwaliteitsgebieden en standaarden van het nieuwe toezichtkader van de inspectie voor het onderwijs dat vanaf 1 augustus 2017 van kracht is⁷, en met name op de indicatoren die betrekking hebben op de ondersteuning van leerlingen en op planmatig werken.

kwaliteitsgebied	
onderwijsproces	OP4 (extra) ondersteuning
	Leerlingen die dat nodig hebben, ontvangen extra aanbod, ondersteuning en begeleiding.
	OP6 samenwerking
	De school werkt samen met (de schakelfunctionaris – als verbinder voor het sociaal team – en andere ⁸) relevante partners om het onderwijs voor haar leerlingen vorm te geven.
schoolklimaat	SK2 pedagogisch klimaat
	De school heeft een ondersteunend pedagogisch klimaat.
kwaliteitszorg en ambitie	KA1 kwaliteitszorg
	Het bestuur en de school hebben een stelsel van kwaliteitszorg ingericht en verbeteren op basis daarvan het onderwijs.
	KA3 verantwoording en dialoog
	Het bestuur en de school leggen intern en extern toegankelijk en betrouwbaar verantwoording af over doelen en resultaten en voeren daarover actief een dialoog.

- 2) Elke school heeft de leerlingondersteuning ingericht volgens de standaarden en cyclus van opbrengstgericht en handelingsgericht werken.

standaarden en cyclus van handelingsgericht werken
leraren
<ul style="list-style-type: none"> • Leraren verkennen en benoemen de onderwijsbehoeften van leerlingen o.a. door observatie, gesprekken en het analyseren van toetsen. • Leraren bekijken en bespreken de wisselwerking tussen de leerling, de leerkracht, de groep en de leerstof om de onderwijsbehoeften te begrijpen en daarop af te stemmen. • Leraren reflecteren op hun eigen rol en het effect van hun gedrag op het gedrag van leerlingen, ouders en collega's. • Leraren zijn zich bewust van de grote invloed die zij op de ontwikkeling van hun leerlingen hebben. • Leraren benoemen hoge, concrete en reële doelen voor de lange (einde schooljaar) en de korte (tussendoelen) termijn. Deze doelen worden gecommuniceerd en geëvalueerd met leerlingen, ouders en collega's. • Leraren werken met een groepsplan waarin ze de doelen en de aanpak voor de groep, niveaugroepen en mogelijk een individuele leerling beschrijven.

⁷ Onderzoekskader 2017 voor het toezicht op de voorschoolse educatie en het primair onderwijs (1 juni 2017).

⁸ De toevoeging tussen haakjes betreft een aanvulling op de tekst uit het Onderzoekskader van de inspectie.

<ul style="list-style-type: none"> Leraren bespreken binnen een vaste structuur regelmatig hun vragen betreffende het opstellen, uitvoeren en realiseren van hun groepsplannen met de intern begeleider en/of betreffende specialist.
samenwerking met leerlingen
<ul style="list-style-type: none"> Leraren werken samen met hun leerlingen. Ze betrekken hen bij de analyse, formuleren samen doelen en benutten de ideeën en oplossingen van leerlingen.
samenwerking met ouders
<ul style="list-style-type: none"> Leraren werken samen met ouders. Ze betrekken hen als ervaringsdeskundigen en partner bij de analyse van de situatie en het bedenken en uitvoeren van de aanpak. Ouders zijn altijd bij de bespreking van hun leerling aanwezig.
teamleden
<ul style="list-style-type: none"> De teamleden zoeken, benoemen en benutten de sterke kanten en interesses van de leerlingen, leraren, ouders en het schoolteam. De teamleden zijn open naar collega's, leerlingen en ouders over het werk dat gedaan is of wordt. Motieven en opvattingen worden daarbij inzichtelijk gemaakt.
de onderwijs- en begeleidingsstructuur
<ul style="list-style-type: none"> De onderwijs- en begeleidingsstructuur is voor een ieder duidelijk. De school heeft heldere afspraken over wie wat doet, waarom, waar, hoe en wanneer.

- 3) Elke basisschool organiseert waar nodig een multidisciplinair overleg en werkt effectief samen met de 'schakelfunctionaris' van het sociaal team en andere ketenpartners, zoals het speciaal (basis)onderwijs en het samenwerkingsverband. Wanneer er sprake is van een combinatie van ondersteuningsvragen thuis en op school is er altijd afstemming tussen de IB-er en de schakelfunctionaris.

De aanmelding van leerlingen bij het SWV voor een TLV voor het sbo of so vindt plaats in nauw overleg en in overeenstemming met de ouders.

- 4) Van de basisvoorziening maken in elk geval deel uit:

Protocollen en de toepassing ervan
<ul style="list-style-type: none"> protocol voor spraak-, taalproblemen en dyslexie protocol voor reken-, wiskunde problemen en dyscalculie protocol voor medische handelingen
Aanbod, onderwijsprogramma's, interventies
<ul style="list-style-type: none"> aanbod voor leerlingen met dyslexie of dyscalculie (conform de protocollen) onderwijsprogramma's en leerlijnen die school biedt die afgestemd is op leerlingen met een meer- of minder dan gemiddelde intelligentie (ortho)pedagogische en/of orthodidactische programma's en methodieken die de school hanteert gericht op sociale veiligheid en het voorkomen en aanpakken van gedragsproblemen vormen van curatieve zorg en ondersteuning die de school samen met haar ketenpartners kan bieden aan haar leerlingen
Mogelijkheden en faciliteiten schoolgebouw
<ul style="list-style-type: none"> fysieke toegankelijkheid van het schoolgebouw

- beschikbaarheid van aangepaste werk- en instructieruimtes en hulpmiddelen

B. Specifiek leerlinggebonden ondersteuning

Een OPP wordt, in samenspraak met de ouders, opgesteld voor:

- leerlingen die in aanmerking komen voor specifiek leerlinggebonden ondersteuning;
- leerlingen voor wie uitstroom op het niveau van groep 8 niet haalbaar lijkt en/of als gevolg van aanvullende ondersteuningsvragen (leren, werkhouding, sociaal-emotioneel functioneren) de vooraf gestelde doelen (cognitief, sociaal-emotioneel of anderszins) herhaaldelijk niet behaald worden. Bij jonge leerlingen vormt het reguliere aanbod altijd de basis, aangezien hun ontwikkeling nog grillig verloopt. Het uitgangspunt is: eerst intensiveren (intensievere begeleiding), dan compenseren (hulpmiddelen aanbieden), dan dispensereren (eindoelen bijstellen);
- leerlingen voor wie een verwijzing naar het speciaal (basis)onderwijs wordt voorbereid.

Bijlage 6 Intensivering samenwerking bao-sbo-so

In veel samenwerkingsverbanden PO is een geleidelijke verschuiving van het (gewenste) dekkend netwerk op gang gekomen. Dit leidt in toenemende mate tot initiatieven van samenwerking en afstemming tussen het regulier onderwijs (basis- en speciaal basisonderwijs) en het speciaal onderwijs. Daarbij wordt onderzocht hoe de kennis en expertise van de s(b)o-scholen kunnen worden geborgd en eventueel ingezet in het reguliere onderwijs. Dit zou moeten bijdragen aan het realiseren van een dekkend, flexibel en vooral passend aanbod voor alle leerlingen in de regio, dat meer thuisnabij is vormgegeven en leerlingen optimaal voorbereidt op hun vervolgstap.

Verschillende vormen en gradaties van samenwerking tussen bao, sbo en so zijn mogelijk:

- het inrichten van een nevenvestiging: de so-school en een reguliere school delen een gebouw;

Toelichting: Inrichten nevenvestiging

So-leerlingen krijgen les van hun eigen docenten, in hun eigen gedeelte van het gebouw. Dit biedt niet alleen de mogelijkheid om samen te werken in de ondersteunende diensten, maar ook om leerlingen van het so een deel van de tijd onderwijs te laten volgen op de school voor bao of sbo (zie hieronder: symbioseregeling).

- symbiose en meetellen onderwijstijd: leerlingen volgen een gedeelte van het onderwijsprogramma op een andere school;

Toelichting: symbiose en meetellen onderwijstijd

Ook is inmiddels wettelijk geregeld dat leerlingen in het basisonderwijs een deel van het onderwijsprogramma kunnen volgen op een andere school voor primair onderwijs, sbo of so (symbiose). Dit wordt dan meegeteld voor de onderwijstijd van de leerling.

Deze mogelijkheid kan onder andere worden benut voor:

- observatie of een time out van de leerling
- opname in een instelling (open of gesloten)
- tijdelijk of aaneengesloten elders expertise nodig

Als richtlijn wordt uitgegaan van een verhouding tussen het onderwijs op de 'andere' school en de 'eigen' school van 60:40. Dat betekent dat de leerling op weekbasis maximaal 60% van het onderwijsprogramma op de andere school mag volgen. Wordt dit meer, dan geldt het principe "Pas toe of leg uit".

- (S)bo met een specifiek profiel, wanneer een school of regio geen onderscheid wil maken tussen verschillende groepen leerlingen (so, sbo en bao);

Toelichting: (s)bo met specifiek profiel

Als een so- en een sbo-school of een sbo- en een bao-school al hun leerlingen volledig gezamenlijk les willen geven en samen door willen gaan als een s(b)o-school met een specifiek profiel resp. een basisschool met een specifiek profiel, dan wordt respectievelijk de so- of de sbo-school opgeheven (een so- en sbo-school die samen doorgaan worden een school voor sbo en een s(b)o en een bao-school worden een school voor bao)

- de inrichting van een of meerdere opdc's;

Toelichting: inrichting opdc's

De Wet op het primair biedt sinds kort aan samenwerkingsverbanden de mogelijkheid om onder voorwaarden een of meerdere orthopedagogisch-didactische centra (opdc's) in te richten. Deze voorziening kan bijdragen aan het realiseren van een dekkend ondersteuningsaanbod. Een opdc is een flexibele onderwijsvoorziening voor leerlingen die het onderwijs tijdelijk niet (volledig) op een reguliere school kunnen volgen. De leerling blijft daarbij ingeschreven op de reguliere school voor primair onderwijs. Gedurende deze periode – van maximaal een half jaar met een mogelijke verlenging van nog een half jaar – kan worden onderzocht welke structurele plek het meest passend is.

Bijlage 7 Meerjarenbegroting 2017-2021

Leerlingen (op teldatum T-1)	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021
BaO	17.347	17.099	16.843	16.590	16.341
SBO	321	376	370	364	359
SO (cat 1 t/m 3)	238	239	235	231	228
Baten					
I Rijksbijdragen					
Lichte ondersteuning personeel	€ 2.716.680,00	€ 2.764.566	€ 2.723.176	€ 2.682.271	€ 2.642.013
Lichte ondersteuning materieel	€ 128.764,00	€ 127.388	€ 125.480	€ 123.596	€ 121.740
Zware ondersteuning personeel normbedrag	€ 5.689.437,00	€ 5.815.156	€ 5.727.970	€ 5.641.783	€ 5.557.259
Zware ondersteuning personeel verevening	€ -912.345,00	€ -782.725	€ -626.180	€ -313.090	€ -
Ondersteuningskosten SO personeel	€ -2.524.987,00	€ -2.694.064	€ -2.648.975	€ -2.603.886	€ -2.570.069
Zware ondersteuning personeel totaal	€ 2.252.105,00	€ 2.338.367	€ 2.452.815	€ 2.724.807	€ 2.987.190
Zware ondersteuning materieel normbedrag	€ 540.122,00	€ 536.483	€ 528.439	€ 520.488	€ 512.690
Zware ondersteuning materieel verevening	€ -114.214,00	€ -95.369	€ -76.295	€ -38.148	€ -
Ondersteuningskosten SO materieel	€ -219.863,00	€ -226.995	€ -223.196	€ -219.397	€ -216.547
Zware ondersteuning materieel totaal	€ 206.045,00	€ 214.119	€ 228.948	€ 262.943	€ 296.143
schoolmaatschappelijk werk	€ 80.798,00	€ 72.979	€ 83.009	€ 83.009	€ 83.009
Totaal Rijksbijdragen	€ 5.384.392,00	€ 5.517.418	€ 5.613.428	€ 5.876.626	€ 6.130.094
II Overige baten					
Inkomend grensverkeer	€ 9.005,00	€ 70.307	€ 79.570	€ 88.833	€ 98.095
Totaal Overige baten	€ 9.005,00	€ 70.307	€ 79.570	€ 88.833	€ 98.095
Totaal baten	€ 5.393.397,00	€ 5.587.725	€ 5.692.999	€ 5.965.458	€ 6.228.190
Overdrachten (overige negatieve baten)					
I Regulier onderwijs					
Ondersteuningsmiddelen: basisondersteuning	€ 3.209.195	€ 3.163.315	€ 3.115.955	€ 3.069.150	€ 3.023.085
Middelen extra ondersteuning incl. vaste voet	€ 916.074	€ 918.158	€ 907.406	€ 896.780	€ 886.322
Middelen extra ondersteuning Nieuwkomers	€ 69.388	€ 68.396	€ 67.372	€ 66.360	€ 65.364
Schoolmaatschappelijk werk	€ 80.798	€ 72.979	€ 83.009	€ 83.009	€ 83.009
Onvoorziene ondersteuning		€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000
Totaal Regulier onderwijs	€ 4.275.455	€ 4.252.848	€ 4.203.742	€ 4.145.299	€ 4.087.780
II Speciaal basisonderwijs					
Overdracht > 2% sbo personeel + materieel	€ 129.199	€ 264.981	€ 297.323	€ 295.296	€ 288.948
Ondersteuningsmiddelen sbo: basis en extra basis	€ 59.385	€ 69.560	€ 68.450	€ 67.340	€ 66.415
Middelen extra ondersteuning	€ 13.482	€ 15.792	€ 15.540	€ 15.288	€ 15.078
Middelen extra ondersteuning Nieuwkomers	€ 1.284	€ 1.504	€ 1.480	€ 1.456	€ 1.436
Totaal Speciaal basisonderwijs	€ 203.350	€ 351.837	€ 382.793	€ 379.380	€ 371.877
III Speciaal onderwijs					
Peildatum 1 februari personeel	€ 138.790	€ 252.708	€ 150.000	€ 150.000	€ 150.000
Peildatum 1 februari materieel	€ 14.263	€ 28.104	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000
Inzet BPO-ers	€ 511.130	€ 379.384	€ 379.384	€ 379.384	€ 379.384
Vrijval BPO (wegens vertrek BPO-er)		€ 50.351	€ 50.351	€ 50.351	€ 50.351
Totaal speciaal onderwijs	€ 664.183	€ 710.547	€ 594.735	€ 594.735	€ 594.735
Totaal Overdrachten	€ 5.142.988	€ 5.315.231	€ 5.181.270	€ 5.119.414	€ 5.054.392

Lasten					
I Personeel					
Loonkosten directeur-bestuurder	€ 82.825	€ 64.145	€ 65.428	€ 66.736	€ 68.071
Inhuur beleidsadviseur		€ 92.928	€ 94.787	€ 96.682	€ 98.616
Management assistent	€ 36.773	€ 38.000	€ 38.760	€ 39.535	€ 40.326
Totaal personeel	€ 119.598	€ 195.073	€ 198.974	€ 202.954	€ 207.013
II Bestuur en organisatie					
Controller, onderdeel financial control (inhuur)	€ 20.000	€ 8.000	€ 8.160	€ 8.323	€ 8.490
Administratiekantoor (inhuur)		€ 7.200	€ 7.344	€ 7.491	€ 7.641
Commissie TLV	€ 34.600	€ 34.600	€ 35.292	€ 35.998	€ 36.718
Bezwarencommissie	€ 16.324	€ 16.324	€ 16.650	€ 16.983	€ 17.323
Klachtencommissie	€ 6.500	€ 6.500	€ 6.630	€ 6.763	€ 6.898
Bureaunkosten diverse	€ 136.000	€ 65.000	€ 66.300	€ 67.626	€ 68.979
Inhuur op specifieke onderwerpen		€ 45.000	€ 45.900	€ 46.818	€ 47.754
Bijeenkomsten samenwerkingsverband		€ 17.500	€ 17.850	€ 18.207	€ 18.571
Bigitaal aanvraagstelsel TLV (1Loket)	€ 37.002	€ 50.000	€ 13.181	€ 13.445	€ 13.714
Faciliteitenregeling OPR	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.120	€ 6.242	€ 6.367
Accountant	€ 7.000	€ 7.000	€ 7.140	€ 7.283	€ 7.428
Totaal bestuur en organisatie	€ 263.426	€ 263.124	€ 230.568	€ 235.179	€ 239.883
III Projecten / beleid					
Vangnet voor risico's extra ondersteuning (frictie)	€ 25.000	€ -	€ -	€ -	€ -
Voorziening voor niet gecontracteerde expertise	€ 10.000	€ -	€ -	€ -	€ -
Stimuleringsregeling tegengaan verwijzingen	€ 58.500	€ -	€ -	€ -	€ -
Budget samenwerking bao-sbo-so	€ 70.000	€ 20.000	€ 40.000	€ 40.000	€ 40.000
Budget samenwerkingsinitiatieven	€ 35.000	€ -	€ -	€ -	€ -
Nieuw beleid	€ 35.000	€ -	€ -	€ -	€ -
Totaal projecten / beleid	€ 233.500	€ 20.000	€ 40.000	€ 40.000	€ 40.000
IV Overige kosten					
Uitgaand grensverkeer sbo	€ 22.512	€ 44.796	€ 71.066	€ 80.329	€ 89.591
Grensverkeer OpMaat (sbo met so arrangement)	€ -	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000
Totaal overige kosten	€ 22.512	€ 69.796	€ 96.066	€ 105.329	€ 114.591
V Opbouw reserve en onvoorzien					
Opbouw liquiditeitsreserve	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Totaal opbouw reserve en onvoorzien	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Totaal Lasten	€ 639.036	€ 547.993	€ 565.609	€ 583.462	€ 601.487
Resultaat					
Baten	€ 5.393.397	€ 5.587.725	€ 5.692.999	€ 5.965.458	€ 6.228.190
Overdrachten	€ 5.142.988	€ 5.315.231	€ 5.181.270	€ 5.119.414	€ 5.054.392
Lasten	€ 639.036	€ 547.993	€ 565.609	€ 583.462	€ 601.487
Resultaat	€ -388.627	€ -275.499	€ -53.880	€ 262.582	€ 572.311
Onttrekking eigen vermogen	€ -388.627	€ -275.499	€ -53.880	€ 262.582	€ 572.311
Resultaat na resultaatverdeling	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -

Bijlage 8 Verantwoording inzet ondersteuningsmiddelen (per kalenderjaar)

Gegevens schoolbestuur		
Naam schoolbestuur	Contactpersoon	Emailadres
(in te vullen door SWV)		

Volgens de **missie en visie** van het samenwerkingsverband Midden-Holland dient elk kind het onderwijs en de ondersteuning te krijgen die het nodig heeft om zich optimaal en ononderbroken te kunnen ontwikkelen. Dit wordt in de eerste plaats geleverd door vakbekwame leerkrachten, die zichzelf voortdurend blijven ontwikkelen. Passende ondersteuning bieden kan een leerkracht echter niet alleen. Daarvoor is verbinding nodig met een samenwerkend team, met specialisten binnen het samenwerkingsverband en met ouders en jeugdhulp.

Vanuit het uitgangspunt 'Een sterke basis, ondersteuning waar nodig, arrangementen waar het moet' willen de samenwerkende schoolbesturen ondersteuning bieden die:

- gebaseerd is op wat een leerling nodig heeft met als uitgangspunt 'wat het kind al kan';
- daadkrachtig de problemen van de leerlingen voorkomt of adequaat oplost;
- gebruik maakt van wat samenwerkingspartners, ketenpartners en andere sectoren bieden;
- transparant en duidelijk is voor alle betrokkenen.

In het samenwerkingsverband wordt gewerkt volgens de uitgangspunten van **handelingsgericht werken** aan een **hoogwaardige basisondersteuning** van scholen, waarmee de schoolbesturen een **rijk aanbod van preventieve en (licht) curatieve onderwijssteuning** kunnen realiseren (versterking van het primaire proces). Naarmate de basisondersteuning van hogere kwaliteit is, kunnen meer leerlingen in de eigen wijk of buurt – dus **thuisnabij** – onderwijs volgen.

Het samenwerkingsverband stelt scholen en schoolbesturen in staat om de ondersteuning zelf te organiseren en zorgt ervoor dat zij over de middelen kunnen beschikken om deze afspraken waar te maken.

Vraag 1a

Heeft uw bestuur binnen deze missie en visie specifieke doelstellingen voor 2017 geformuleerd die u met de inzet van de ondersteuningsmiddelen wilt bereiken?
Zo ja, welke?

Vraag 1b

Wat ziet u als succesfactoren resp. belemmerende factoren in het kader van de door u geformuleerde doelstellingen?

Vraag 2⁹ Wat is met de inzet van de ondersteuningsmiddelen 2017 gerealiseerd? **Hoe zijn ze ingezet?**

Totaalbedrag ondersteuningsmiddelen

€ ..... (in te vullen door SWV)

2.1 Ondersteuningsstructuur / route		
A	Personele inzet (loonkosten en overige kosten, zoals scholing)	
	a) interne begeleiding	€ .....
	b) bovenschoolse trajectbegeleiding en coördinatie	€ .....
	c) specialisten (onderwijsspecialisten, orthopedagogen e.d.)	€ .....
	d) 1 ^e en 2 ^e deskundige	€ .....
	e) andere formatie	€ .....
	namelijk:	
	Materiële inzet	€ .....
B	namelijk:	
	Totaal ondersteuningsstructuur / route	€ .....
2.2 Ondersteuning leraren		
A	Personele inzet (loonkosten en overige kosten, zoals scholing)	
	a) professionalisering leerkrachten	€ .....
	b) begeleiding leerkrachten	€ .....
	c) overig	€ .....
	namelijk:	
	Materiële inzet	€ .....
B	namelijk:	
	Totaal ondersteuning leraren	€ .....
2.3 Ondersteuning leerlingen		
A	Personele inzet (loonkosten en overige kosten, zoals scholing)	
	a) meer handen in de klas / onderwijsassistenten	€ .....
	b) leerlinggebonden begeleiding	€ .....
	c) overig	€ .....
	namelijk:	
	Materiële inzet	€ .....
B	namelijk:	
	Totaal ondersteuning leerlingen	€ .....
	Totaal 2.1 + 2.2 + 2.3	€ .....

■ _____
⁹ Indien u tevens een sbo-school hebt, s.v.p. deze vraag separaat voor deze school invullen.

Vraag 3a

In hoeverre heeft u uw doelstellingen, genoemd onder vraag 1a, behaald? Heeft dit geleid tot bijstelling van de doelstellingen voor 2018?

Vraag 3b

In welke mate bent u tevreden met het resultaat? Op een schaal van 1 tot en met 10 (omcirkel hieronder)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Vraag 3c

Wanneer bent u helemaal tevreden?

Vraag 3d

Hoe zijn uw ervaringen met de budgettering van de middelen voor extra ondersteuning met ingang van het schooljaar 2016-2017? Hierbij s.v.p. ingaan op de volgende aspecten:

- Wat ziet u als voor- en nadelen ten opzichte van de voorheen geldende systematiek van aanvragen?
- Draagt het nieuwe systeem naar uw ervaring bij aan een betere (effectievere, efficiëntere) ondersteuning van de kinderen die dit nodig hebben?
- Wat zijn volgens u eventuele aandachtspunten die relevant kunnen zijn voor het nieuwe ondersteuningsplan?